

Rapportage

Actuele onderwijsthema's maart 2017

*Onderwijsagenda, Burgerschapsonderwijs, het Lerarenregister
en Opnieuw advies na 2^e jaar VO*

- directeuren primair en voortgezet onderwijs -

Utrecht, 3 april 2017

DUO Onderwijsonderzoek
drs. Vincent van Grinsven
drs. Liesbeth van der Woud
drs. Sido Groenland

Postbus 681
3500 AR Utrecht
telefoon: 030 263 1080
e-mail: info@duo-onderwijsonderzoek.nl
website: www.duo-onderwijsonderzoek.nl

INHOUDSOPGAVE

1	ACHTERGROND	3
2	RESULTATEN.....	4
2.1	Onderwijsagenda toekomstige minister en staatssecretaris OCW.....	4
2.2	Burgerschapsonderwijs	7
2.3	Het Lerarenregister	11
2.4	Opnieuw advies na tweede jaar VO	14

Bijlage - Onderzoeksverantwoording

1 ACHTERGROND

Van 6 tot en met 9 maart 2017 heeft DUO Onderwijsonderzoek een online onderzoek verricht onder directeuren in het basis- en voortgezet onderwijs naar de volgende actuele onderwijsthema's:

- Burgerschapsonderwijs;
- Het Lerarenregister;
- Opnieuw advies na 2^e jaar VO.

Ook hebben we directeuren gevraagd naar de onderwerpen die zij bovenaan de onderwijsagenda van de volgende minister en staatssecretaris van OCW zouden zetten. Dit onderzoek vond gecombineerd plaats met de Politieke Barometer Onderwijs maart 2017, waarover een aparte rapportage beschikbaar is. Deze rapportage kunt u downloaden via de website www.duo-onderwijsonderzoek.nl (onder 'recente onderzoeken').

We hebben een representatieve respons gerealiseerd van 562 directeuren in het basisonderwijs (PO) en 316 directeuren in het voortgezet onderwijs (VO). De onderzoeksverantwoording is opgenomen in de bijlage.

2 RESULTATEN

2.1 Onderwijsagenda toekomstige minister en staatssecretaris OCW

Aan de directeuren is met behulp van drie open antwoordvelden gevraagd (zo kernachtig mogelijk) aan te geven welke drie onderwerpen zij bovenaan de 'Onderwijsagenda' zouden zetten van de volgende minister en staatssecretaris. Zo kan voor zowel het voortgezet onderwijs als voor het basisonderwijs (apart) een door directeuren gedragen onderwijsagenda worden opgesteld (met een prioritering van onderwerpen op basis van hoe vaak een agendapunt is genoemd).

De onderwijsagenda voor het basisonderwijs (n= 562), als het aan de directeuren ligt:

Agendapunt	Staat in de top 3 van % directeuren
Passend onderwijs herzien ¹	10%
Kleinere klassen	10%
Salarisverhoging / verbetering arbeidsvoorwaarden	9%
Lerarentekort oplossen/meer handen in de klas	7%
Verlaging werkdruk	6%
Meer budget, financiële ruimte voor het basisonderwijs	5%
Wet Werk & Zekerheid herzien/afschaffen	5%
Kwaliteit van onderwijs/personeel verbeteren	5%
Waardering, erkenning en vertrouwen voor het lerarenberoep	4%
Meer eigenaarschap/autonomie/vrijheid voor scholen	4%
Minder administratieve druk	3%
Herziening 'toetscultuur' /eindtoets als afrekeninstrument	2%
Herziening lerarenregister	1%
Anders/overig	21%
Geen agendapunt genoteerd	10%
Totaal (n=562)	100%

Bovenstaande tabel laat zien dat kleinere klassen, het herzien van passend onderwijs en salarisverhoging/verbetering van arbeidsvoorwaarden de spontaan meest genoemde agendapunten zijn door directeuren in het basisonderwijs. 10% van de directeuren in het basisonderwijs noteert spontaan het agendapunt 'kleinere klassen' als één van de (maximaal) drie agendapunten die ze konden formuleren. Datzelfde geldt voor 'passend onderwijs herzien'. 9% van de directeuren basisonderwijs noteert spontaan het agendapunt 'salarisverhoging / verbetering arbeidsvoorwaarden' in hun persoonlijke top 3 van agendapunten voor de volgende minister en staatssecretaris. 21% van de antwoorden laat zich niet onderbrengen in een agendapunt dat door 1% of meer van de directeuren wordt genoemd. Ook niet elke directeur noteerde een agendapunt (in elk van de drie velden). 10% noteerde geen agendapunt(en).

¹ Circa. 1% van de in totaal 10% van de directeuren basisonderwijs die 'Passend Onderwijs' in hun top 3 onderwerpen t.b.v. de Onderwijsagenda heeft staan, noemt daarbij expliciet dat het zou moeten worden afgeschaft. 'Passend onderwijs' wordt echter veel vaker genoemd als agendapunt *zonder* de sterk uitgesproken toevoeging dat tot afschaffing zou moeten worden overgegaan.

De onderwijsagenda voor het voortgezet onderwijs (n= 316), als het aan de directeuren ligt:

Agendapunt	Staat in de top 3 van % directeuren
Passend onderwijs herzien	6%
Verlaging werkdruk/minder lessen per docent	6%
Minder regels/bureaucratie/meer ruimte voor ontwikkeling	5%
Maatwerkdiploma's/flexibel examineren	5%
Meer financiële ruimte/vereenvoudiging bekostiging onderwijs	5%
Kwaliteit van het onderwijs verbeteren	4%
Kleinere klassen	4%
Betere CAO voor docenten en medewerkers in het onderwijs	4%
Betere aansluiting met het vervolgonderwijs/arbeidsmarkt	4%
Herindeling vmbo/aandacht voor vmbo programma's	2%
Meer waardering voor het lerarenberoep	2%
Afschaffen rekentoets	2%
Digitalisering	2%
Anders/overig	27%
Geen agendapunt genoteerd	20%
Totaal (n=316)	100%

Bovenstaande tabel laat zien dat het herzien van passend onderwijs en verlaging van de werkdruk/minder lessen per docent de spontaan meest genoemde agendapunten zijn door directeuren in het voortgezet onderwijs.

6% van de directeuren in het voortgezet onderwijs noteert spontaan het agendapunt 'verlaging van de werkdruk/minder lessen per docent' als één van de (maximaal) drie agendapunten die ze konden formuleren. Datzelfde geldt voor 'passend onderwijs herzien'. 5% van de directeuren voortgezet onderwijs noteert spontaan het agendapunt 'minder regels/bureaucratie/ruimte voor ontwikkeling' in hun persoonlijke top 3 van agendapunten voor de volgende minister en staatssecretaris. Datzelfde geldt voor de 'maatwerkdiploma's/flexibel examineren' en 'meer financiële ruimte/vereenvoudiging bekostiging onderwijs'.

27% van de antwoorden laat zich niet onderbrengen in een agendapunt dat door 1% of meer van de directeuren wordt genoemd. Ook niet elke directeur noteerde een agendapunt (in elk van de drie velden). 20% noteerde geen agendapunt(en).

Er zijn zowel overlappen als verschillen in de agendapunten die directeuren in het basisonderwijs prioriteit geven en de agendapunten die directeuren in het voortgezet onderwijs prioriteit geven. Onder directeuren voortgezet onderwijs is het herzien of afschaffen van de WWZ (Wet Werk & Zekerheid) spontaan nauwelijks in de top 3 beland van te agenderen onderwerpen, terwijl we op de vorige pagina kunnen zien dat dit agendapunt onder directeuren in het basisonderwijs wél vaak wordt genoemd.

Aan de directeuren is ook gevraagd welke tips zij de volgende minister en staatssecretaris van OCW (in het aankomende kabinet) willen meegeven. De meest gegeven tips van directeuren in het basis- en voortgezet onderwijs worden hier (apart) weergegeven/samengevat (vanzelfsprekend is er sprake van een gedeeltelijke overlap met de onderwijsagenda).

De meest genoemde tips van directeuren in het **basisonderwijs** voor de volgende minister en staatssecretaris van OCW zijn:

- Verlicht de administratieve last;
- Blijf luisteren naar het werkveld;
- Zorg voor een betere salariëring;
- Investeer in de kwaliteit, het lerarentekort, de scholing van leraren en ICT;
- Streef naar minder regels ('laat het onderwijs met rust');
- Zorg voor kleinere klassen;
- Repareer het passend onderwijs (investeer meer of schaf af);
- Maak het lerarenberoep aantrekkelijker (voor jongeren en mannen).

De meest genoemde tips van directeuren in het **voortgezet onderwijs** voor de volgende minister en staatssecretaris van OCW zijn:

- Luister beter naar het werkveld;
- Geef het onderwijs de ruimte/vrijheid;
- Schaf de rekentoets af.

Het geven van ruimte/vrijheid aan het onderwijs wordt veelal toegelicht als '*niet te veel/te gedetailleerd op centraal niveau bepalen/invullen*'. Ook deze twee quotes illustreren deze tip nader:

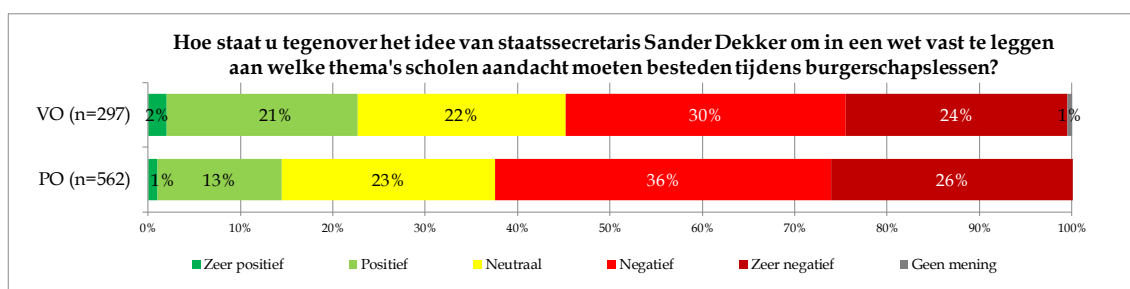
"Ga niet op de stoel van een directeur of leraar zitten."

"Formuleer het 'wat', laat het 'hoe' over aan scholen."

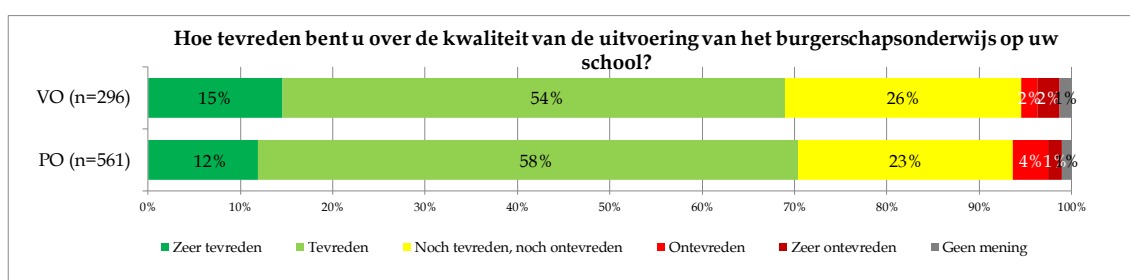
2.2 Burgerschapsonderwijs

Scholen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs hebben een wettelijke opdracht om in hun onderwijsaanbod aandacht te hebben voor burgerschap. Begin februari 2017 kondigde staatssecretaris Dekker een wetsvoorstel aan dat scholen onder meer voorschrijft aan welke thema's ze aandacht moeten besteden tijdens burgerschapslessen. Ook moet burgerschap een prominere plek krijgen in het onderwijsaanbod.

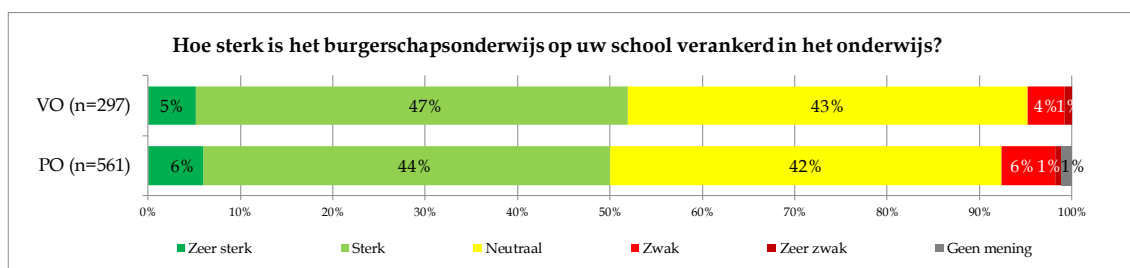
Een meerderheid van de directeuren in zowel het basisonderwijs (62%) als in het voortgezet onderwijs (54%) vindt het geen goed idee van staatssecretaris Sander Dekker om in een wet vast te leggen aan welke thema's scholen aandacht moeten besteden tijdens burgerschapslessen. 14% van de directeuren in het basisonderwijs en 23% van de directeuren in het voortgezet onderwijs staat wel positief tegenover dit idee.

Een ruime meerderheid van zeven op de tien directeuren in zowel het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs is (zeer) tevreden over de kwaliteit van de uitvoering van het burgerschapsonderwijs bij hen op school. Eén op de 20 directeuren is er (zeer) ontevreden over.

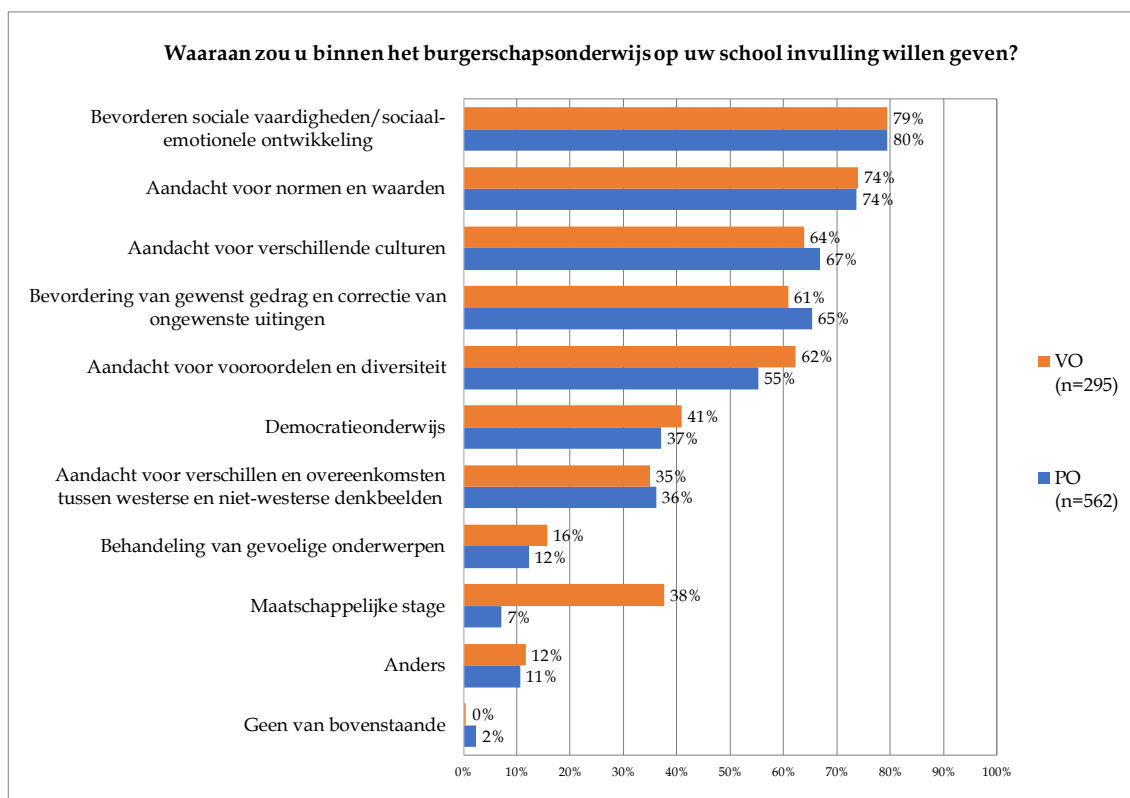

Volgens circa de helft van de directeuren is het burgerschapsonderwijs (zeer) sterk verankerd in het onderwijs op hun school (PO 50%; VO 52%). Een klein deel van de directeuren geeft aan dat het burgerschapsonderwijs (zeer) zwak is verankerd in het onderwijs op hun school (PO 7%; VO 5%). Een vrij grote groep kiest voor de midden categorie: de antwoordoptie 'neutraal'.

We hebben de directeuren de meerkeuzevraag voorgelegd aan welke onderwerpen zij binnen het burgerschapsonderwijs op hun school invulling willen geven (meerdere antwoorden mogelijk). Op de maatschappelijke stage na, zijn er nauwelijks verschillen in onderwerpen waaraan directeuren PO en VO invulling willen geven binnen het burgerschapsonderwijs. De top 3 wordt gevormd door:

1. Bevorderen van sociale vaardigheden/sociaal-emotionele ontwikkeling (PO 80%; VO 79%);
2. Aandacht voor normen en waarden (PO 74%; VO 74%);
3. Aandacht voor verschillende culturen (PO 67%; VO 64%).

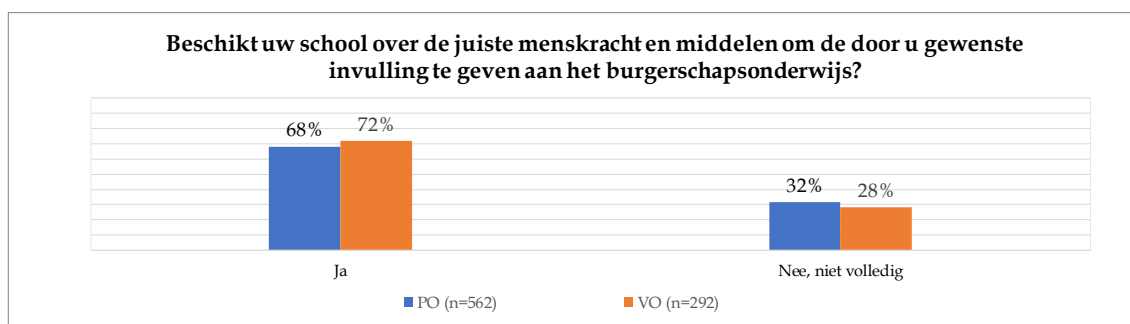
Zo'n zeven op de tien directeuren geeft aan te beschikken over de juiste menskracht en middelen om de door hen gewenste invulling te geven aan het burgerschapsonderwijs (PO 68%; VO 72%). Drie op de tien directeuren beschikt niet volledig over de juiste menskracht en middelen. Zij hebben toegelicht wat er voor hen (nog) nodig is.

De meest genoemde antwoorden onder **directeuren basisonderwijs** zijn:

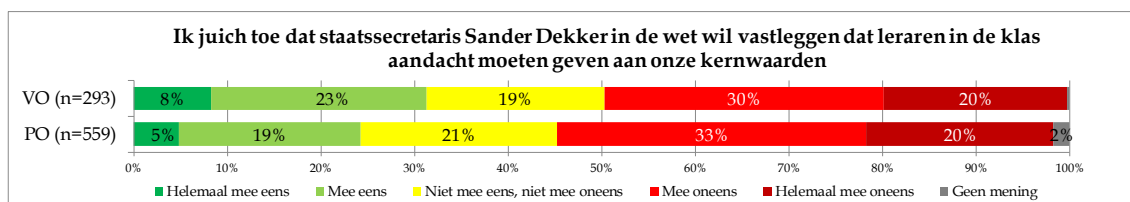
- Meer tijd/lestijd voor leerlingen (ruimte in het rooster);
- Meer menskracht/personeel of meer tijd/uren voor leerkrachten (ook vertaald in meer middelen/geld);
- Een goede methode/lesmateriaal/curriculum;
- (Vak)kennis/vaardigheden en scholing van leerkrachten.

De meest genoemde antwoorden onder **directeuren voortgezet onderwijs** zijn:

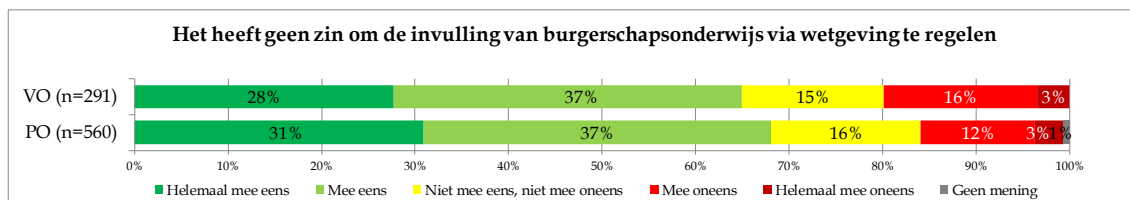
- Meer formatie/menskracht of meer tijd/uren (meer middelen/geld)
- Ontwikkeltijd en ruimte

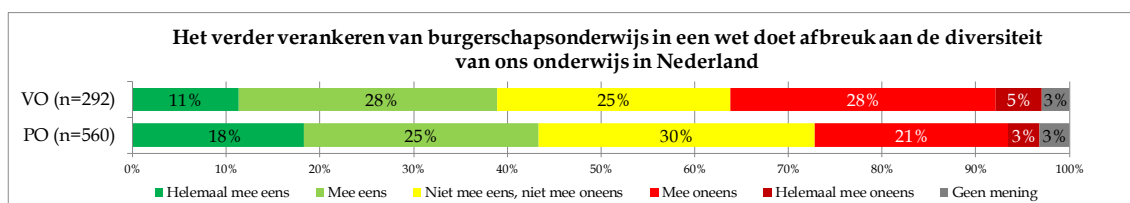
De helft van de directeuren juicht niet toe dat staatssecretaris Dekker in de wet wil vastleggen dat leraren in de klas aandacht moeten geven aan onze kernwaarden (PO 53%; VO 50%). Een kleiner deel juicht dit wel toe (PO 24%; VO 31%).

Circa twee derde van de directeuren vindt dat het geen zin heeft om de invulling van burgerschapsonderwijs via wetgeving te regelen (PO 68%; VO 65%).

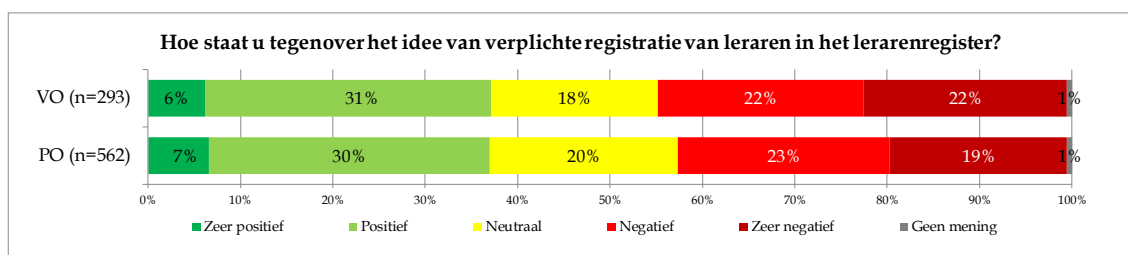
Er zijn iets meer directeuren die vinden dat het verankeren van burgerschapsonderwijs in de wet afbreuk doet aan de diversiteit van het onderwijs (PO 43%; VO 39%) dan er directeuren zijn die dit niet vinden (PO 24%; VO 33%), maar hierover is men minder sterk uitgesproken.

2.3 Het Lerarenregister

De Eerste en Tweede Kamer hebben ingestemd met het wetsvoorstel van Staatssecretaris Sander Dekker voor invoering van het lerarenregister en het registervoorportaal. Dit wetsvoorstel heeft als doel de positie van leraren te versterken en hun beroepskwaliteit zichtbaar te maken en te verbeteren. Er wordt een lerarenregister ingevoerd waarin iedere leraar die op basis van een relevant hoger onderwijs-getuigschrift (bewijs van bevoegdheid) onderwijs geeft zich moet registreren. Om voor herregistratie in aanmerking te komen, moet deze leraar elke vier jaar aantonen dat hij zijn bekwaamheid heeft onderhouden. Lukt dat niet, dan mag hij geen onderwijs meer geven tot hij alsnog aan deze criteria voldoet.

We hebben directeuren gevraagd hoe zij tegenover het idee staan van verplichte registratie van leraren in het lerarenregister. Er zijn iets meer directeuren die (zeer) negatief staan tegenover het idee van verplichte registratie van leraren in het lerarenregister (PO 42%; VO 44%), dan er directeuren zijn die hier (zeer) positief tegenover staan (PO 37%; VO 37%). Men is hier duidelijk erg verdeeld over.

Interessant is ook *waarom* men positief of juist negatief is over het idee. Directeuren hebben de mogelijkheid gekregen hun antwoorden toe te lichten in een open antwoordveld.

Uit deze toelichtingen blijkt dat de *intentie* om te werken aan blijvende professionalisering van leraren een zeer breed draagvlak heeft onder directeuren in zowel het basisonderwijs als het voortgezet, ongeacht of ze nu positief of negatief zijn over verplichte registratie in het lerarenregister. Veel directeuren zien echter wel haken en ogen aan de uitwerking van deze intentie in de voorliggende beleidsmaatregel van een verplichte registratie van leraren in het lerarenregister. Zo is er onder andere vrees voor toename van de werkdruk (*'leraren hebben al zo'n hoge werkdruk'*) en vrees dat het vooral als een controlemiddel wordt gebruikt. Of men nu voorstander of tegenstander is, diverse directeuren geven in hun toelichting aan meer geloof te hebben in de *intrinsieke motivatie* van mensen om zich te professionaliseren.

Onder **de voorstanders** van verplichte registratie in het lerarenregister wordt, ondanks dat ook zij kanttekeningen plaatsen, niet uitgesloten dat het lerarenregister bijdraagt aan professionalisering. Ze zijn onder andere positief over de maatregel, omdat deze helpt professionalisering/geschiktheid aan te tonen en omdat het een stimulans kan zijn voor deskundigheidsbevordering, voor blijvende aandacht voor ontwikkeling van leraren (ook wel 'een leven lang leren'). De beroepsgroep dient volgens hen verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteit ervan en deze beleidsmaatregel helpt daarbij.

Het argument van 'aantoonbare professionalisering' wordt overigens zowel op een positieve als op een negatieve manier uitgelegd in toelichtingen van directeuren die positief zijn over de maatregel. **Positieve uitleg:** Het aantonen/registeren helpt om het aanzien van het beroep te verbeteren/een positieve uitstraling te geven. M.a.w. aantoonbare professionalisering doet recht aan het vak. **Negatieve uitleg:** Het registreren is een stok achter de deur om leraren die zelf weinig aan professionalisering doen, te verplichten om dit wel te doen. M.a.w. een goed idee dus om professionalisering minder vrijblijvend te maken.

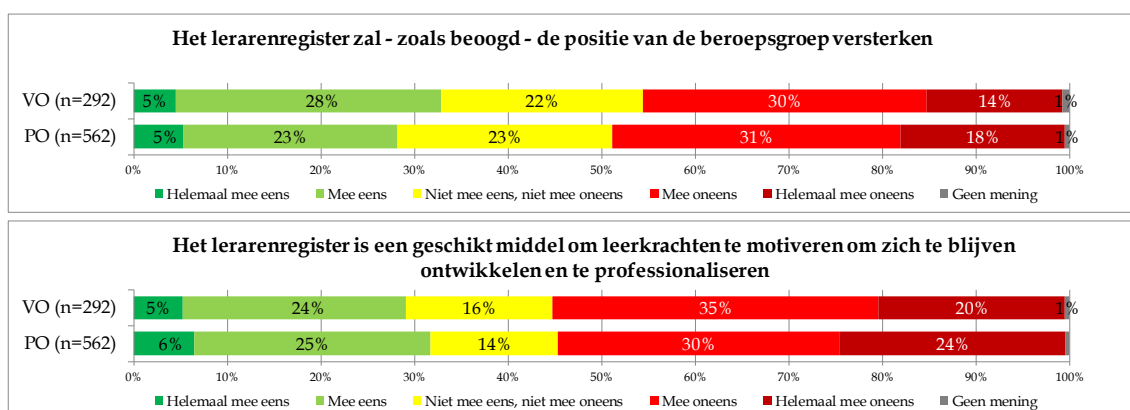
Onder **de tegenstanders** van verplichte registratie in het lerarenregister bestaat de overtuiging dat (of betwijfelt men of) een verplichting als deze daadwerkelijk zal leiden tot meer professionalisering. Een deel van de tegenstanders heeft zelfs de overtuiging dat deze beleidsmaatregel averechts zal werken en dus niet zal leiden tot een verbetering, maar juist tot een verslechtering van de kwaliteit van het onderwijs. Veel tegenstanders nemen woorden als '*papieren tijger*', '*onnodige administratieve rompslomp*' en '*bureaucratisch gedoe*' in de mond en/of kwalificeren het idee als een gebrek aan vertrouwen in de beroepsgroep. Professionalisering en ontwikkeling zijn volgens veel directeuren een zaak tussen werkgever en werknemer (schoolbestuur en leraar): iets wat volgens hen niet vanuit een centrale overheid zou moeten worden gereguleerd.

Uit zowel de antwoorden van voor -als tegenstanders van verplichte registratie in het lerarenregister blijkt overigens dat veel directeuren wel vinden dat '*er een mate van vrijheid en flexibiliteit moet blijven in hoe leerkrachten hun bekwaamheid onderhouden*'.

Tot slot vragen verschillende directeuren zich af wat er gebeurt met leraren die niet voor herregistratie in aanmerking komen, omdat ze hun bekwaamheid niet voldoende hebben onderhouden. Die vraag zien ze voorlopig onbeantwoord. Leraren die dit betreft mogen immers geen onderwijs meer geven, maar zijn veelal wel in (vaste) dienst. Verplichte registratie in het lerarenregister werkt volgens sommige directeuren bestaande/dreigende lerarentekorten eerder in de hand dan dat het deze tekorten oplost.

Er zijn meer directeuren die verwachten dat het lerarenregister niet zal leiden tot de beoogde versterking van de beroepsgroep (PO 49%; VO 44%) dan directeuren die verwachten dat dit wel zal gebeuren (PO 28%; VO 33%).

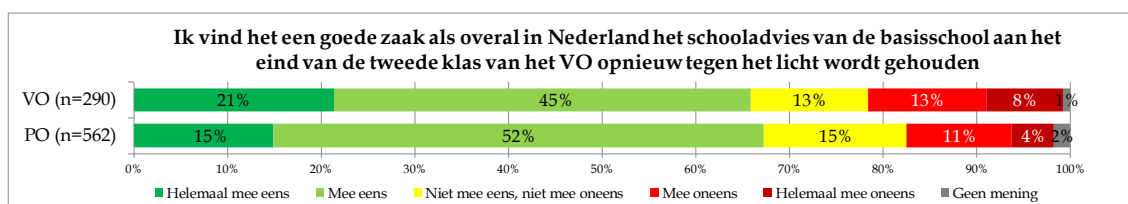
Een (kleine) meerderheid van de directeuren is van mening dat het lerarenregister geen geschikt middel is om leerkrachten te motiveren zich te blijven ontwikkelen en professionaliseren (PO 54%; VO 55%). Een op de drie directeuren vindt het lerarenregister hier wel een geschikt middel voor (PO 31%; VO 29%).

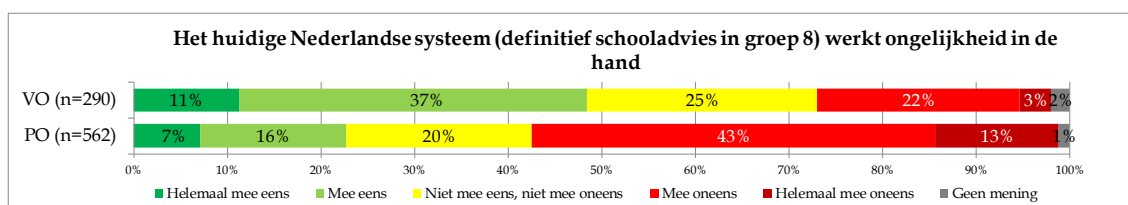
2.4 Opnieuw advies na tweede jaar VO

In een brief aan de Tweede Kamer pleit de VO-raad onder andere voor een herijking van het schooladvies aan leerlingen aan het einde van het tweede jaar in het VO. Ook stimuleert de raad dat er in elke regio onderwijsvormen beschikbaar zijn die uitstel van selectie mogelijk maken en die het voor leerlingen dus mogelijk maken om later te kiezen voor het niveau van hun VO-opleiding.

Zowel onder directeuren in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs is twee derde van mening dat het een goede zaak is als overal in Nederland het schooladvies van de basisschool aan het eind van de tweede klas van het voortgezet onderwijs opnieuw tegen het licht wordt gehouden (PO 67%; VO 66%).

Er zijn grote verschillen zichtbaar in de mening van directeuren in het basisonderwijs en directeuren in het voortgezet onderwijs over het vraagstuk of het huidige Nederlandse systeem (definitief schooladvies in groep 8) ongelijkheid in de hand werkt. Bijna de helft van de directeuren in het voortgezet onderwijs (48%) is van mening dat het definitief schooladvies in groep 8 ongelijkheid wel in de hand werkt (25% vindt van niet). Onder directeuren in het basisonderwijs vindt juist een meerderheid van 57% dat het definitief schooladvies in groep 8 ongelijkheid niet in de hand werkt (24% vindt van wel).

Bijlage - Onderzoeksverantwoording

Respons

Voor onderzoek onder directeuren in het **basisonderwijs** werken wij met ons Online Panel Directeuren Basisonderwijs (in dit onderzoek nog aangevuld met een steekproef van 1500 directeuren uit een eigen onderwijsdatabase basisonderwijs die onder meer de namen en e-mailadressen bevat van circa 8500 directeuren in het basisonderwijs). Het panel telt circa 800 directeuren van basisscholen die wij regelmatig benaderen voor het invullen van een 'onderwijsrelevante online vragenlijst'. Het panel is representatief naar de kenmerken schoolgrootte (uitgedrukt in het aantal leerlingen), denominatie (katholiek, openbaar, protestants-christelijk en overig) en vakantieregio (naar de indeling die OCW hanteert: Noord, Midden en Zuid).

In het **voortgezet onderwijs** werken wij met ons Online Panel Directeuren Voortgezet Onderwijs. Dit panel telt circa 260 directeuren van scholen voortgezet onderwijs (in dit onderzoek nog aangevuld met een steekproef van 1390 directeuren uit een eigen onderwijsdatabase voortgezet onderwijs die onder meer de namen en e-mailadressen bevat van circa 2.000 directeuren in het voortgezet onderwijs). Het panel is representatief naar de kenmerken schoolgrootte (uitgedrukt in het aantal leerlingen), denominatie (katholiek, openbaar, protestants-christelijk en overig), vakantieregio (naar de indeling die OCW hanteert: Noord, Midden en Zuid) en schooltype (smalle scholengemeenschappen, brede scholengemeenschappen, categoriale scholen met alleen vmbo of alleen gymnasium, enzovoort). Ook de respons die we met behulp van de onderwijsdatabase realiseren is representatief op deze kenmerken.

Onze onderwijsdatabase is landelijk dekkend en bevat alle schoollocaties die ultimo 2016 geregistreerd zijn.

Doelgroepen	Benaderd	Respons	Respons %
Directeuren in het Basisonderwijs	2318	n=562	24,2%
Directeuren in het Voortgezet Onderwijs	1647	n=316	19,2%

Basisonderwijs

Variabele	Verdeling in de netto-respons n= 562	Werkelijke verdeling in het <u>basisonderwijs</u> in Nederland	Wegingsfactor
Denominatie			
Openbaar	29%	35%	1,2
Protestants	29%	24%	0,8
Rooms Katholiek	30%	28%	0,9
Anders	12%	13%	1,1
Regio			
Noord	34%	40%	1,2
Midden	38%	30%	0,8
Zuid	28%	30%	1,1
Aantal leerlingen			
200 leerlingen of minder	47%	59%	1,3
201 leerlingen of meer	53%	41%	0,8
Geslacht directeur			
Man	54%	50%	0,9
Vrouw	46%	50%	1,1
Leeftijd directeur			
Jonger dan 45	21%	22%	1,0
45 jaar of ouder	79%	78%	1,0
<i>Totaal</i>	100%	100%	

Voortgezet onderwijs

Variabele	Verdeling in de netto-respons n= 316	Werkelijke verdeling in het basisonderwijs in Nederland	Wegingsfactor
Denominatie			
Openbaar	40%	48%	1,2
Protestants	16%	19%	1,2
Rooms Katholiek	22%	18%	0,8
Anders	22%	15%	0,7
Regio			
Noord	36%	38%	1,1
Midden	32%	32%	1,0
Zuid	32%	30%	0,9
Aantal leerlingen			
500 leerlingen of minder	43%	55%	1,3
501 leerlingen of meer	57%	45%	0,8
Geslacht directeur			
Man	71%	70%	1,0
Vrouw	29%	30%	1,0
Leeftijd directeur			
Jonger dan 45	10%	15%	1,5
45 jaar of ouder	90%	85%	0,9
<i>Totaal</i>	100%	100%	

De samenstelling van de netto-respons is vergeleken met de populatiekenmerken:

- Denominatie (openbaar, rooms-katholiek, protestants-christelijk, overig);
- Schoolgrootte (aantal leerlingen);
- Regionaal gebied (naar vakantieregio OCW).
- Geslacht van de directeur
- Leeftijd van de directeur

De gerealiseerde netto-respons week – op deze vijf kenmerken – in beperkte mate af van de populatie. Afwijkingen van de respons ten opzichte van de populatie zijn door middel van een herweging geëlimineerd. Daarmee zijn de resultaten representatief en betrouwbaar voor de totale populatie directeuren in het basisonderwijs en directeuren in het voortgezet onderwijs. De cijfers over de werkelijke verdeling in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs in Nederlands zijn ontleend aan het CBS en STAMOS en gegevens over het jaar 2015.

De resultaten in dit rapport zijn afgerond op hele getallen. Daardoor kan het voorkomen dat de verschillende antwoordcategorieën niet altijd optellen tot 100 procent.

Nauwkeurigheid van de resultaten

Daar het onderzoek is uitgevoerd onder een steekproef van de populatie (en niet onder de volledige populatie), moet er bij de interpretatie van de resultaten rekening worden gehouden met *nauwkeurigheidsmarges*.

De nauwkeurigheid van de resultaten wordt aangegeven met nauwkeurigheidsmarges die worden bepaald door:

- De omvang van de populatie (circa 8.000 directeuren in het basisonderwijs en circa 2.700 directeuren in het voortgezet onderwijs);
- De netto-respons (n= 562 directeuren in het basisonderwijs en n= 316 directeuren in het voortgezet onderwijs);
- Het gevonden percentage (de uitkomst);
- Het betrouwbaarheidsniveau (meestal wordt een betrouwbaarheidsniveau van 95% aangehouden, hetgeen inhoudt dat er een kans van 95% is dat de resultaten correct zijn).

In de volgende tabel is weergegeven met welke marges rond de uitkomsten/resultaten bij een betrouwbaarheidsniveau van 95% rekening moet worden gehouden, afhankelijk van de omvang van de netto-respons.

We zijn bij het berekenen van de nauwkeurigheidsmarges uitgegaan van een onderzoekspopulatie van N=8.000 directeuren in het basisonderwijs en circa N=2.700 directeuren in het voortgezet onderwijs.

Tabel nauwkeurigheidsmarges Directeuren Basisonderwijs – populatie $N=8.000$

Netto-respons	Uitkomst 50%-50%	Uitkomst 75%-25%	Uitkomst 90%-10%
300	5,6%	4,8%	3,3%
400	4,8%	4,1%	2,9%
500	4,2%	3,7%	2,5%
562	4,0%	3,5%	2,4%
600	3,8%	3,3%	2,3%

Toelichting op de tabel

Bij een netto-respons van $n=562$ directeuren basisonderwijs dient bij een resultaat zoals bijvoorbeeld '75% van de directeuren heeft wel vertrouwen in het kabinet' en '25% heeft geen vertrouwen in het kabinet', rekening te worden gehouden met het feit dat de werkelijke percentages zullen liggen tussen respectievelijk:

- Wel vertrouwen: 71,5% (75% -/ - 3,5%) en 78,5% (75% + 3,5%) en
- Geen vertrouwen: 21,5% (25% -/ - 3,5%) en 28,5% (25% + 3,5%).

Tabel nauwkeurigheidsmarges Directeuren Voortgezet onderwijs – populatie $N=2.700$

Netto-respons	Uitkomst 50%-50%	Uitkomst 75%-25%	Uitkomst 90%-10%
100	9,6%	8,3%	5,8%
200	6,7%	5,8%	4,0%
300	5,3%	4,6%	3,2%
316	5,2%	4,5%	3,1%
400	4,5%	3,9%	2,7%

Toelichting op de tabel

Bij een netto-respons van $n=316$ directeuren in het voortgezet onderwijs dient bij een resultaat zoals bijvoorbeeld '75% van de directeuren heeft wel vertrouwen in het kabinet' en '25% heeft geen vertrouwen in het kabinet', rekening te worden gehouden met het feit dat de werkelijke percentages zullen liggen tussen respectievelijk:

- Wel vertrouwen: 70,5% (75% -/ - 4,5%) en 79,5% (75% + 4,5%) en
- Geen vertrouwen: 20,5% (25% -/ - 4,5%) en 29,5% (25% + 4,5%).